

SXEDIO.K21

8.8.1964: ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΟ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΝΑ ΖΗΤΗΘΕΙ Η ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ ΕΝΩ Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ ΑΝΑΣΤΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΙΕΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΑΝΑΓΚΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΠΑΡΑΙΤΗΘΕΙ ΑΠΟ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΑΣΔΑΚ ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΕΦΑΡΜΟΣΕ ΤΗ ΡΗΤΗ ΕΝΤΟΛΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΝΑ ΜΗ ΠΡΟΒΕΙ ΣΕ ΚΑΜΙΑ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ο Στρατηγός Γεώργιος Καραγιάννης, πρώτος αρχηγός της Εθνικής Φρουράς σε άρθρο του **(8ο)** στην εφημερίδα "Εθνικός Κήρυξ" των Αθηνών (Φιλελεύθερος **23.6.1965**) αναφέρθηκε στη μάχη της Μανσούρας τον Αύγουστο του **1964** και αποκάλυψε πολλά από τα παρασκήνια που συνέβαιναν κλαι τη σύγχυση που επικρατούσε μεταξύ της πολιτικής και της στρατιωτικής ηγεσίας στη Λευκωσία ενώ συνεχίζονταν οι μάχες στην Τηλλυρία.

Ανέφερε:

"Όπως εξετέθη εις προηγούμενον άρθρον μου, η τοποθεσία της Μανσούρας εχρησιμοποιείτο υπό των Τούρκων από της ενάρξεως των συγκρούσεων μεταξύ Ε/κ και Τ/κ κατά Δεκέμβριον του **1963** διά τον εφοδιασμόν και ενίσχυσιν των Τ/κ εις πολεμικόν υλικόν και άνδρας. Διά τον λόγον τούτον, οι μεν Τούρκοι ιδιαιτέρως κατέβαλον προσπάθειας διά την σταθεράν κατοχήν της, η δε Εθνική Φρουρά ελάμβανεν ειδικά μέτρα διά την εξουδετέρωσιν της και εμελέτα την κατάληψιν της, όταν τούτο θα εκρίνετο σκόπιμον από την πολιτικήν ηγεσίαν. Κατά συνέπειαν υπήρχε μόνιμος σταθερά αιτία, η οποία μας ενέβαλε την σκέψιν της καταλήψεως της περιοχής Μανσούρας υπό της Εθνικής Φρουρας.

Αφορμαί όπως ενεργήσωμεν διά την κατάληψιν ταύτης μας είχον δοθή κατ' επανάληψιν διότι λόγω της εντάσεως της ατμοσφαιρας μεταξύ Ε/κ και Τ/κ κατά συχνά διαστήματα ούτοι ήρχοντο εις ρήξιν και αλληπαλληλαι συγκρούσεις ελάμβανον χώραν. Ενταύθα

κάμνω την διευκρίνησιν ότι οι Τ/κ της περιοχής της Μανσούρας είναι Έλληνες εξωμόται, εξισλαμισθέντες, μετά την επανάστασιν του **1821**, κατόπιν άγριας τρομοκρατίας των Τούρκων.

Τούτο είναι εξώφλαμον, διότι άπαντα τα Τ/κ υπάρχουνι χριστιανικάί εκκλησίαι, τα ονόματα τούτων είναι Έλληνικά και άπαντες οι κάτοικοι γνωρίζουν την ελληνικήν και ελάχιστοι την τουρκικήν.

Διά τον λόγον τούτον, οι παραμένοντες πιστοί εις την Ελλάδα και τον χριστιανισμόν κάτοικοι της Τηλλυρίας, εις την οποίαν περιελαμβάνετο και η περιοχή Μανσούρας, ησθάνοντο φυσικήν αποστροφήν προς τους εξωμότας Τ/κ. Αι σχέσεις ως εκ τούτου Ε/κκαι Τ/κ εις περιοχήν της Τηλλυρίας, από της πρώτης στιγμής των γεγονότων του Δεκεμβρίου του **1963** υπήρξαν άκρως εχθρικάί, αι δε μεταξύ των συγκρούσεις συνεχείς.

Την επίβλεψιν της τάξεως εις ολόκληρον την Τηλλυρίαν είχεν αναλάβει το εις Κύπρον Σουηδικόν τάγμα των δυνάμεων του ΟΗΕ. Κατά τα τέλη Ιουνίου **1964** οι Τ/κ της περιοχής Μανσούρας, ενισχυθέντες διά νέων εκ Τουρκίας ανδρών, κατέλαβον το ύψωμα ΛΟΥΡΟΒΟΥΝΟ, κείμενον περί τα **4** χιλιομέτρα νοτίως της ακτής και το οποίον προσφάτως είχεν εγκαταλείψει το επ αυτού εγκατεστημένον Σουηδικόν φυλάκιον.

Επειδή το ύψωμα ΛΟΥΡΟΒΟΥΝΟ ήτο σημαντικής στρατιωτικής αξίας διά την περιοχήν εκείνην, εζήτησα δι' εγγράφου μου προς τον στρατηγόν Γκιάνι όπως εκκενωθή υπό των Τ/κ και επανεγκατασταθή επ' αυτού φυλάκιον του Σουηδικού τάγματος. Δυστυχώς ο στρατηγός Γκιάνι δεν απήντησεν ούτε εις νεώτερον έγγραφον μου, δι' ου του καθίστων γνωστόν ότι εις ην περίπτωσιν δεν απεμακρύνοντο οι Τ/κ εκ εκ του εν λόγω υψώματος, θα κατελάμβανον τούτο βιαίως.

Την εποχήν εκείνην ο Στρατηγός Γκιάνι ετέλει υπό παραίτησιν, εντός δε του πρώτου δεκαημέρου του Ιουλίου απεχώρησεν ούτος της διοικήσεως των εν Κύπρω δυνάμεων του ΟΗΕ και αντ' αυτού ανέλαβεν ο

Στρατηγός Τιμάγια. Κατά την ανταλλαγή των τυπικών μετά του στρατηγού Τιμάγια επισκέψεων του ανέφερα το θέμα του ύψωματος ΛΟΥΡΟΒΟΥΝΟ, και του εζήτησα να τακτοποιηθή τούτο το ταχύτερον προς πρόληψιν επεισοδίων.

Επειδή ο Μακάριος ηνωχλείτο μεγάλως από τα αλλεπάλληλα επεισόδια της Τηλλυρίας και ιδιαιτέρως της περιοχής Μανσούρας συνεκάλεσε σύσκεψιν την 16ην Ιουλίου υπό την προεδρίαν του, εις ην μετέσχον ο Υπουργός Αμύνης Γιωρκάτζης, οι στρατηγοί Τιμάγια και Γρίβας- Διγενής, εγώ και ο συνταγματάρχης διοικητής του σουηδικού τάγματος. Κατά την σύσκεψιν ταύτην, ο Μακαριώτατος επρότεινε την κατάργησιν εις την περιοχήν Μανσούρας απάντων των περιορισμών των ενόπλων εντός των χωρίων των, επί δε των καιρίων ύψωμάτων και των οδών εγκατασταθώσι φυλάκια του Σουηδικού τάγματος του ΟΗΕ ίνα κατ' αυτόν τον τρόπον αποφεύγωνται αι ένοπλοι συγκρούσεις.

Ο στρατηγός Τιμάγια, ο οποίος την προτεραιάν είχεν επισκεφθή την περιοχήν Μανσούρας απήντησεν ότι τούτο δεν γίνεται δεκτόν παρά των Τ/κ διότι φοβούνται αιφνιδιαστικήν κατ' αυτών επίθεσιν των Ε/κ. Εις απαίτησιν μου όπως οι Τ/κ εγκαταλείψουν το παρ' αυτών καταληφθέν προσφάτως ΛΟΥΡΟΒΟΥΝΟ και εγκατασταθή επ' αυτού Σουηδική περίπολος, ο Σουηδός Διοικητής του Τάγματος απήντησεν ότι το ύψωμα τούτο θα κρατηθή παρά των Τ/κ διά την άμυναν της περιοχής Μανσούρας. Διεμαρτυρήθην τότε ότι η διοίκησις του σουηδικού Τάγματος μεροληπτεί υπέρ των Τ/κ στραφείς δε προς τον στρατηγόν Τιμάγια εζήτησα να τύχω εγγράφου απαντήσεως του επί των εγγράφων μου, διά το θέμα ΛΟΥΡΟΒΟΥΝΟΥ.

Η σύσκεψις ελύθη άνευ ουδενός αποτελέσματος, μετά δύο δε ημέρας έλαβον έγγραφον απάντησιν του στρατηγού Τιμάγια, διά της οποίας μου εγνώριζεν ότι οι Τ/κ δεν εγκατέλειπον το ύψωμα ΛΟΥΡΟΒΟΥΝΟ, διότι εθεώρουν τούτο απαραίτητον διά την άμυνά των.

Κατόπιν τούτου διέταξα την εγκατάστασιν νοτίως της περιοχής ΛΟΡΟΒΟΥΝΟΥ των απαιρητίων

δυνάμεων της Εθνικής Φρουράς, διά των οποίων θα εξησφάλιζα και την περιοχήν εκείνην εκ της απειλής των Τ/κ και θα εδημιούργουν τας προϋποθέσεις της αμέσως συντριβής των, αν παρίστατο ανάγκη.

Αι δυνάμεις αυταί της Εθνικής Φρουράς εγκατέστησαν τα απαραίτητα φυλάκια μεταξύ δε τούτων και εν φυλάκιον επί του υψώματος ΑΚΟΝΟΙ κειμένου περί τα 1000 μ. Ανατολικάς του ΛΟΥΡΟΒΟΥΝΟΥ.

Την πρωΐαν της 6ης Αυγούστου αντιληφθέντες οι Τ/κ την εις ΑΚΟΝΙ παρουσίαν φυλακίου της Εθνικής Φρουράς, ήρχισαν να βάλλωσι κατ' αυτού δι' όλων των όπλων τα οποία διέθετον. Τας απογευματινάς ώρας μάλιστα ενήργησαν και επίθεσιν ευχερώς αποκρουσθείσαν. Κατά την διάρκειαν των επεισοδίων τούτων, τόσον ο Στρατηγός Γρίβας- Διγενής όσον και εγώ ευρισκόμεθα εις Αθήνας και είχομεν λάβει ρητήν εντολήν της Ελληνικής Κυβερνήσεως εις ουδεμίαν πολεμικήν ενέργειαν να προβώμεν εις Κύπρον, διότι επέκειτο να συζητηθή λύσις του Κυπριακού βάσει του σχεδίου Ατσεσον.

Επιστρέψας ο στρατηγός Γρίβας- Διγενής εις Λευκωσίαν την εσπέραν της 6ης Αυγούστου έλαβε γνώσιν παρά του στρατηγού Πρόκου των επεισοδίων εισηγήθη δε ούτος εις τον Μακαριώτατον την επίθεσιν κατά της περιοχής Μανσούρας ως εξειτέθη εις προηγούμενον άρθρον μου.

Αποφασισθείσης της επιθέσεως, αντί ο Στρατηγός Γρίβας ως Αρχιστράτηγος να αναθέση ταύτην εις τον αναπληρωτήν μου στρατηγόν Πρόκον, ήρξατο εκδίδων άνευ συγκεκριμένου σχεδίου διαταγάς, διά των οποίων εκίνησε προς το πεδίον της μάχης διαφόρους μονάδας, αι οποίαι έφθασαν εις τον προορισμόν των πολλάς ώρας μετά την ορισθείσαν ώραν εξορμήσεως. Ούτω, ενώ προεβλέπετο η εξόρμησις τας πρωΐνάς ώρας, αύτη κατέστη δυνατόν να αρχίσει την 15.30 ώραν της 7ης Αυγούστου, κατά την έλευσιν δε του σκότους ουδείς αντικειμενικός σκοπός είχε καταληφθή.

Εκνευρισθείς εκ του γεγονότος τούτου ο

στρατηγός Γρίβας διέταξεν όπως την νύκτα της **7/8** Αυγούστου κινηθώσι προς το πεδίο της μάχης διάφορα άλλα τμήματα άνευ σχεδίου και σκοπού.

Κατ' αυτόν τον τρόπον εις το πεδίο της μάχης μετεφέρθησαν τριπλάσιαι των απαιτουμένων δυνάμεων, αι οποία ερρίφθησαν εις τον αγώνα εν σπουδή και χωρίς να τηρηθή η προβλεπομένη διαδικασία οργανώσεως της μάχης. Συνεπεία τούτου ενώ οι Τ/κ διελύθησαν μετά τα πρώτα πυρά του πυροβολικού και των όλμων και ετράπησαν εις φυγήν, αι απώλειαι της Εθνικής Φρουράς ήσαν αδικαιολογήτως μεγάλαι και εκμετάλλευσις της επιτυχίας δεν εγένετο.

Μεταβάς εις το πεδίο της μάχης ο στρατηγός Γρίβας- Διγενής την πρωίαν της **8ης** Αυγούστου ουδέν έτερον επραξεν ή να παρίσταται μάρτυς της δημιουργηθείσης αταξίας και να παρακολουθή άφωτος τα καθηλωθέντα τμήματα υπό της εχθρικής αεροπορίας.

Οτε την **20ην** εσπερινήν ώραν επέστρεψεν ο στρατηγός Γρίβας- Διγενής εις το Γενικόν Επιτελείον ευρίσκετο εν πλήρει συγχύσει και ηγνόει παντελώς την κατάστασιν εις το πεδίο της μάχης.

Την **20.30** συνήλθεν Υπουργικόν Συμβούλιον υπό την προεδρίαν του Μακαριώτατου, το οποίον εξήτασε την δημιουργηθείσαν κατάστασιν κατόπιν της επεμβάσεως της τουρκικής αεροπορίας και της αποτυχίας της κατά της Μανσούρας επιθέσεως. Εις το Υπουργικόν τούτο Συμβούλιον μετέσχομεν και ο στρατηγός Γρίβας Διγενής και εγώ. Ο Μακαριώτατος εφάινετο στενοχωρημένος, διότι κατά τας διαβεβαιώσεις του στρατηγού θα κατελαμβάνετο η Μανσόρα εντός της πρώτης ημέρας, ενώ μετά την λήξιν της Δευτέρας ημέρας, αύτη αντείχεν. Ομοφώνως το Υπουργικόν Συμβούλιον απεφάσισεν όπως εντός της νυκτός ενεργηθή επίθεσις προς κατάληψιν της εις χείρας των Τ/κ παραμεινάσης παραλιακής περιοχής περί τα ΚΟΚΚΙΝΑ και ΜΑΝΣΟΥΡΑΝ. Ωσαύτως απεφασίσθη η προσφυγή εις το Συμβούλιον Ασφαλείας του ΟΗΕ διά την επέμβασιν της τουρκικής αεροπορίας εις Κύπρον. Ο στρατηγός Γρίβας- Διγενής εδήλωσεν ότι εντός της

νυκτός θα επιτεθή και θα καταλάβη τα ΚΟΚΚΙΝΑ και την ΜΑΝΣΟΥΡΑΝ. Τότε εγερθείς ηρώτησα τον στρατηγόν:

- Δύνασθε να μου είπητε εις ποίαν κατάστασιν ευρίσκονται τα τμήματα μας της περιοχής Μανσούρας; Εάν δώσητε διαταγήν επιθέσεως μετά μίαν ώραν, πότε θα ληφθή αύτη υπό των διοικήσεων και πότε θα καταστή δυνατή η εκτέλεσις της;

Μετά την παρατήρησιν μου ταύτην, στραφείς προς τον Μακαριώτατον ο στρατηγός του είπε:

- Δεν δύναμαι να ενεργήσω επίθεσιν προ του απογεύματος της αύριον.

Η δήλωσις αύτη του στρατηγού Γρίβα- Διγενή προέκλεσεν αίσθημα απογοητεύσεως μεταξύ όλων των Υπουργών, ο δε υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας κ. Αραούζος επρότεινε τα εξής: Αφού δεν δύναται να μας προστατεύση η Ελλάς από τας τουρκικάς επιθέσεις, να ζητήσωμεν άμεσον συνδρομήν της ρωσικής αεροπορίας.

Η πρότασις εγένετο αποδεκτή υφ' όλων των υπουργών και του Στρατηγού Γρίβα- Διγενή και εδόθη η εντολή εις τον Υπουργόν Εξωτερικών κ. Κυπριανού να υποβάλη επίσημον αίτησιν προς τον εν Λευκωσία Ρώσον πρεσβευτήν.

Ενοχληθείς μεγάλως από την απόφασιν αυτήν, ηγέρθη η θέσεως μου και εις έντονον ύφος ετόνισα τα εξής:

Α. Η πολιτική συμπαράστασις της Ελλάδος προς την Κύπρον κατά την παρούσαν κρίσιν ήτο άμεσος και αποφασιστική.

Β) Η ενέργεια της επιθέσεως κατά της Μανσούρας, άνευ της προηγουμένης συνεννοήσεως μετά της Ελληνικής Κυβερνήσεως είναι αντίθετος προς τα συμφωνηθέντα και ότι αύτη ανησυχούσα μας απέστειλε σειράν σημάτων, συνιστώσα σύνεσιν, ψυχραιμίαν και αποφυγήν προκλήσεων, διότι οδηγούμεθα προς επικινδύνους περιπετείας.

Γ) Εάν ζητηθή η επέμβασις της Ρωσσίας το Κυπριακόν θα περιπλακή και θα καταστή άλυτον, διότι η Ρωσσία δεν ενδιαφέρεται διά την δικαίαν λύσιν του,

αλλά διά την παράτασιν της εκκρεμότητος του, προς δημιουργίαν τελικώς ανεξαρτήτου Κύπρου, τύπου Κούβας.

Οσον αφορά την κυριαρχίαν μας και τον έχον επί της νήσου, τους διαβεβαίωσα ότι ήσαν πλήρως εξασφαλισμένοι και κατά κατηγορηματικόν τρόπον εδήλωσα ότι τουρκική απόπειρα αποβάσεως εις την νήσον θα συνετρίβετο.

Ο Μακαριώτιτος εδέχθη την άποψιν μου ότι έπρεπε να ειδοποιηθή η Ελληνική Κυβέρνησις προ της εκδηλώσεως της κατά της Μανσούρας επιθέσεως, αλλά κατέστησεν υπεύθυνον επ' αυτού τον στρατηγόν Γρίβα, ο οποίος δεν ετήρησε την υπόσχεσιν του όπως συνεννοηθή μετ' αυτής.

Εξέφρασε την ικανοποίησιν του διά την εκφρασθείσαν πεποίθησιν μου ότι ηδυνάμεθα να αντιμετωπίσωμεν πάσαν τουρκικήν απειλήν και ισχυρίσθη ότι η προσφυγή μας προς την Ρωσσίαν δεν είχε την μορφήν της αναμίξεως της εις τα εσωτερικά μας, αλλ' απετέλει ένα είδος προειδοποιήσεως της αμερικανικής πολιτικής, η οποία ηνείχετο την τουρκικήν επίθεσιν.

Μετά το Υπουργικόν Συμβούλιον περί ώρα **21.30** συνεκεντρώθημεν εις το εν ΓΕΕΦ γραφείον του στρατηγού Γρίβα- Διγενή, ο στρατηγός, ο Υπουργός Γιωρκάτζης, ο στρατηγός Πρόκος, ο Επιτελάρχης μου και εγώ. Ο στρατηγός Γρίβας- Διγενής εγερθείς της θέσεως του και εν έκδηλη ταραχή και απογοητεύσει είπεν:

- Είμαι στρατριώτης και είμαι εις θέσιν να εκτιμήσω καλύτερα από την ελληνικήν Κυβέρνησιν αν πρέπει να κάμω πόλεμον. Επειδή όμως δεν ετήρησα την υπόσχεσιν μου έναντι της ελληνικής Κυβερνήσεως, ότι δεν θα κάμω καμμίαν ενέργειαν αν δεν την ρωτήσω, είμαι ένας αντάρτης και γι' αυτό παραιτούμαι εκ της θέσεως μου.

Ακολούθως μας εχαιρέτησε διά χειραψίας, μας ηυχήθη καλήν τύχην και απεχώρησε εις την οικίαν του.

Μετά την αναχώρησιν του στρατηγού Γρίβα-

Διγενή εξέδωσα σήμα και διέτασσαν τα τμήματα να εδραιωθώσιν εις τας θέσεις των, να ανασυγκροτηθώσιν και εις ουδεμίαν να προβώσιν ενέργειαν άννευ της προσωπικής μου διαταγής.

Αι συνέπειαι της μάχης της Μανσούρας ήσαν αι ακόλουθοι: Το μόνον θετικόν κέρδος από την επιχείρησιν ταύτην ήτο η κατάληψις της καταλλήλου δι' απόβασιν μικρών τμημάτων ακτής της Μανσούρας και ο περιορισμός των Τ/κ εις μίαν λωρίδα βάθους **100-1500** μ. Και πλάτους **3** χιλιομέτρων εκατέρωθεν της ακτής του χωρίου Κόκκινα. Το κέδος τούτο ήτο μηδαμινόν και άννευ σημασίας.

Η επιδιωχθείσα κατατρομοκράτησις των Τ/κ διά της επιδείξεως δυνάμεως, δεν επέτυχε, διότι η επέμβασις της τουρκικής αεροπορίας ανεπτέρωσε το καταπεπτωκός ηθικόν των και μας εμπόδισε να ολοκληρώσωμεν τον αντικειμενικόν μας σκοπόν.

Αντιθέτως αι πολιτικάί συνέπειαι της μάχης ταύτης ήσαν τραγικάί, διότι:

Α) Διεκόπησαν αι διαπραγματεύσεις δι' εξεύρεσιν συμπεφωνημένης λύσεως του κυπριακού, ματαιωθέντος του σχεδίου Ατσεσον.

Β) Εστράφη η Κύπρος προς την Ρωσίαν, η οποία εντέχνως περιέπλεξε το Κυπριακόν και το κατέστησεν άλυτον και διά της Γενικής Συνελεύσεως του ΟΗΕ λόγω της στροφής των ανατολικών χωρών και τινων ουδετεροφίλων προς τας τουρκικάς απόψεις".